

Dialog s Furlani

Kot smo na kratko poročali v prejšnji številki, je deželni svet Furlanije Julijske krajine z veliko večino glasov (proti so bili trije bivši misovci in listarski svetovalec) odobril zakon o varstvu furlanskega jezika in furlanske kulture. V njuno korist zakon določa slabi dve milijardi lir letno. To je po mnenju uglednega furlanskega intelektualca in priznanega furlanskega pesnika Celsa Macorja »skrajno omejena vsota za jezik, ki je v leksikalnem pogledu že kompromitiran in je bil dolgo zanemarjen, za kulturo, ki se bo morala v šoli gojiti iz nič«. Zato pojde 27. september 1995, ko je bil zakon odobren, v furlansko zgodovino predvsem kot dan, ko je bila Furlanom priznana ena njihovih temeljnih pravic, je še napisal Celso Macor (glej tednik Voce Isontina z dne 7. oktobra 1995). Ta dan bo vsekakor zapisan v zgodovini Furlanov, ker pomeni »plah znak avtonomije« in ker »država vsaj platonsko začena popravljati škodo, nastalo zaradi njenih neizpolnjenih obljub«. Celso Macor meni, da je to dejanje »kvaliteten skok v deželni politiki, saj ta začena dajati priznanje zgodovini in koreninam ljudstva ter se hkrati začena zavedati svojega odrešitvenega dolga«.

Furlanski pesnik poudarja, da ne bo odvisno le od tega zakona ali od gmočnih sredstev, v kolikšni meri bosta furlanski jezik in kultura rastli in se krepili v šoli, ki je temeljnega pomena za njuno prihodnost, v časopisih, na televiziji in sploh v življenju furlanske skupnosti. Prihodnost furlanskega jezika in kulture bo odvisna predvsem od zavesti, da ne moreš graditi brez temeljev in da drevo ne raste brez korenin. »Marsikdo med Furlani zdaj začena postavljati za zgled Katalonce. Še enkrat pa je treba poudariti, da katalonščina ni postala jezik in kultura katalonskega ljudstva samo s pomočjo denarja in prek politike, temveč predvsem zato, ker so Katalonci hoteli imeti svojo identiteto in bili hkrati trdno odločeni varovati in braniti narodne vrednote, da bi na ta način lahko sodelovali pri obliko-

DRAGO LEGIŠA

Drugačno obhajanje plebiscita na Koroškem

10. oktober — obletnica koroškega plebiscita je doslej veljala za dan, ko so nemški nacionalistični krogi na Koroškem s povorkami in z javnimi nastopi slavili priključitev južne Koroške Avstriji. Te proslave pa so bile praviloma tudi priložnost za napade na slovensko manjšino na Koroškem. Letošnje proslavljanje 75-letnice plebiscita pa je še zlasti po odločitvi deželnega glavarja dr. Zernatta dobilo drugačen prizvok. Deželna vlada je namreč predlagala, naj

MARKO TAVČAR

bi okroglo obletnico obhajali tako, da bi vnesli na Koroško duh sožitja tudi ob proslavljanju plebiscita. Zato je padel predlog, naj bi na skupni proslavi spregovoril tudi slovenski govornik. Po daljših polemikah znotraj same manjšine je bil izbran znani kulturni in družbeno-politični delavec dr. Valentin Inzko. Med slovesnostjo je slovenske pesmi izvajal Mešani zbor Zvezne gimnazije za Slovence iz Celovca, nekatere pesmi tudi skupno z nemškim mladinskim zborom.

Dvorana grbov, ki je vezana na vrsto zgodovinskih dogodkov na Koroškem, je tako postala prizorišče še enega takega dogodka. V svojih posegih so predsednik deželnega zbora Unterrieder, deželni glavar Zernatto in tudi sam avstrijski predsednik Klestil poudarjali dejstvo, da so se tudi slovenski volilci izrekli za Avstrijo in torej prispevali k rezultatu, da je 59% glasov bilo oddanih za Av-

strijo. Povedali so, da je bila skoraj polovica teh glasov slovenskih in da so torej bili odločilni za izid plebiscita. Govorili so tudi o manjšinski zaščiti, češ da je Koroška zgled dobrega reševanja manjšinskega vprašanja, manjšina pa naj bi imela vlogo mostu v stikih med Avstrijo in sosednimi državami. Velikokrat je bilo slišati besede o

Dr. Valentin Inzko

strpnosti in sožitju. Predstavnik nemških brambovskih organizacij pa je govoril o zvestobi tradiciji in dosedanjemu sporočilu 10. oktobra, priznal pa je, da so tudi Slovenci prispevali k takemu izidu plebiscita.

Slovenski govornik dr. Valentin Inzko je ves svoj govor sestavil v ocenjevanju pozitivnih stikov med Nemci in Slovenci. Pozval je vse Korošce, naj skupaj gradijo mostove med obema narodoma v deželi, naj odpravijo predsodke, naj odpuščajo, da pospešijo raznolikost v mišljenju in ne enoumja, da ustvarjajo sožitje v skupni Koroški. Ugotavljal pa je tudi stanje na Koroškem 75 let po plebiscitu. Dejal je, kako ima manjšina občutek, da izumira. Navedel je podatek, ki je boleč dokaz, kaj je pomenil plebiscit. Medtem ko je ob štetju 1910, zadnjim pred plebiscitom, 65.661 ljudi na-

III ➤ 2

Naši predstavniki v Strasburgu

Člani skupnega predstavništva slovenske narodne manjšine v Italiji so v torek, 10. t.m., bili na obisku v Strasburgu, kjer so imeli pogovore z nekaterimi člani Evropskega parlamenta in Sveta Evrope. Predmet pogovorov je bilo trenutno stanje slovenske narodne manjšine v Italiji.

Manjšinski predstavniki so sogovornikom izročili daljšo spomenico. Ta obravnava najprej vprašanje zaščitenega oziroma varst-

venega zakona za manjšino, ki ga je bila Italija obljubila tudi in zlasti ob podpisu Osimske pogodbe. To je bilo pred 20 leti. Zaradi pomanjkanja zakonske zaščite se manjšina čuti trajno negotova, kar zadeva sam njen nadaljnji obstoj.

Spomenica omenja tudi potek pogajanj med Italijo in Slovenijo. Pogajanja so že nekaj časa v slepi ulici. Italija namreč pogojuje pridružitve Slovenije Evropski zvezi in zahteva, naj Ljubljana prej uredi predvsem vprašanje imetja, ki so ga istrski optanti pustili v rojstnih krajih. Slovenija pa ugovarja, da je bilo to vprašanje dokončno rešeno s pogodbo, podpisano v Rimu leta 1983.

Na koncu se listina, ki so jo prejeli predstavniki mednarodnih ustanov v Strasburgu, sklicuje na resolucijo in na konvencijo o varstvu narodnih manjšin, ki sta ju odobrili Evropska skupnost in Svet Evrope. Gre za listino in za načela, na katera se upravičeno sklicuje tudi slovenska narodna manjšina v Italiji in zahteva njihovo izvajanje pri nas.

V manjšinski delegaciji so bili Martin Brecelj, Igor Komel, Marino Pečenik in Riccardo Ruttar.

Slovenska jadrnica Gaja legend zmagovalka letošnje regate »Barcolana«

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. oktobra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojnu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Bojni zapiski mestnega mulca« (Slavko Pregl); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Primorski obzornik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Vladimir Bartol: »Alamut«. Roman (Miroslav Košuta); 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.30 Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 16. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.10 Dr. Dorče Sardoč; 9.15 Humor na slovenski način; 10.00 Poročila; 12.40 Cecilijanka '94. Moški zbor Andrej Paglavac iz Podgore vodi Marjan Ciglič; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na otroškem valu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester RTV Slovenija vodi John Neschling; pianist Jean-Louis Steuerman; 18.00 Ena se tebi je želja spolnila.

■ TOREK, 17. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.10 Zastrta krila (Marjanka Rebula); 9.15 Humor na slovenski način; 10.00 Poročila; 12.40 Cecilijanka '94. Dekliški zbor Škocijan iz Koroške vodi Helka Mlinar; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Simfonični orkester RTV Slovenija vodi John Neschling; 18.05 Mario Uršič: Dogodivščine podeželskega gledališča.

■ SREDA, 18. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Humor na slovenski način; 10.00 Poročila; 12.40 Cecilijanka '94. Moški zbor Soča iz Kanala vodi Klemen Nanut; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.40 Za smeh in dobro voljo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Gojmir Demšar, življenje ob glasbi.

■ ČETRTEK, 19. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.10 Zdravje je v rokah tretjeplastičnikov; 9.15 Humor na slovenski način; 10.00 Poročila; 12.40 Cecilijanka '94. Mešani zbor Rupa-Peč vodi Zdravko Klanjšček; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Zbor »S. Ignacio« iz San Sebastiana v Španiji, ki ga vodi Jesus M. Unanue.

■ PETEK, 20. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.10 Kulturne diagonale; 9.15 Humor na slovenski način; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.40 Cecilijanka '94. Moški zbor Ermete Grion iz Tržiča vodi Giovanni Tomatis; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Valčki in polke; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 V pravljicnem svetu glasbi; 14.30 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Žarko Hrvatič in pianist Giovanni Umberto Battel v našem studiu; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 21. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.10 Kulturni dogodki; 8.40 Ob zlatem jubileju našega Radia; 10.00 Poročila; 10.10 Simfonični orkester RTV Slovenija vodi Marko Munih; 11.30 Filmi na ekranih; 12.00 Krajevne stvarnosti; Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 My way ali zelo oseben pogled na lahko glasbo; 16.00 Prehitro mi je mladost - pogovori z bratoma Avsenik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Koncert nagajencev 3. tekmovalja kitaristov Primorske na gradu Gewerke-negg v Idriji 22. aprila letos; 18.00 Vladimir Bartol »Alamut«. Roman.

Ssk bo priredila programsko konferenco

Velike spremembe na italijanskem in širšem mednarodnem političnem prizorišču, vzpostavljanje novih odnosov med zamejstvom in matico po demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije, predvsem pa številni problemi, s katerimi se v novih razmerah spopada naša narodnostna skupnost, zahtevajo, da Slovenci v Italiji na novo premislimo vsebino in oblike svojega političnega delovanja. Premislek je toliko bolj nujen spričo nove krize, v katero je zabredlo sicer že tako »začasno« skupno zastopstvo naše narodnostne skupnosti po umiku slovenske komponente SKP iz njega. Izhajajoč iz gornjih ugotovitev, bo Ssk priredila konec tega meseca programsko konferenco, na kateri bo skušala oblikovati svoje predloge za nadaljnjo politiko slovenske manjšine v Italiji.

Pripravi konference, ki se uokvirja v niz prireditev ob 20-letnici deželne organiziranosti Ssk, je bil posvečen dober del seje strankinega deželnega tajništva v petek, 6. t.m., v Nabrežini. Na sestanku je tekla beseda tudi o političnem položaju v Italiji in o odnosih med Italijo in Slovenijo. Deželno tajništvo je znova poudarilo stališče, da mora biti slovenska manjšina v teh odnosih subjekt in da ima pravico povedati svoje mnenje, ko se državi dogovarjata o zadevah, ki se je neposredno tičejo.

Deželno tajništvo je z zakrbljenostjo ocenilo sedanji trenutek Slovencev v Italiji spričo znanih hudih zapletov in udarcev, kate-

rim smo priče zlasti na gospodarskem in šolskem področju. Ssk meni, da je v teh razmerah še toliko bolj upravičen njen predlog o skupni manifestaciji v Rimu, ki naj bi jo priredili 9. novembra, se pravi na predvečer 20-letnice sklenitve Osimskih sporazumov, ob katerih se je Italija obvezala, da bo v šestih mesecih sprejela zakon za globalno zaščito naše narodnostne skupnosti.

Na seji je bil govor tudi o novem obisku predstavništva naše manjšine v Evropskem parlamentu in v Svetu Evrope, do katerega je prišlo v torek, 10. t.m., po posredovanju evropskega poslanca Južnotirolske ljudske stranke Michla Ebnerja. Deželno tajništvo Ssk je izrazilo prepričanje, da seznanjanje mednarodnih organizacij in ustanov z odprtimi vprašanji naše narodnostne skupnosti lahko pomembno prispeva k njihovemu razreševanju.

NAŠI PROBLEMI V MEDNARODNEM TISKU

Problemi slovenske manjšine v Italiji se občasno le pojavljajo v mednarodnem tisku. Tako je glasilo Federalistične unije evropskih narodnih skupnosti »Fuen Now Actuel« posvetilo Slovincem v Italiji kar celotno stran v svoji zadnji septembrski številki.

Članku je naslov Slovenska manjšina v Italiji. V bistvu gre za nekoliko prirejeno poročilo o temeljnih problemih slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki ga je tajnik Ssk Martin Breclj podal na zadnjem kongresu FUENS ko-

nec letošnjega maja v St. Moritzu v Švici. Tako so v članku navedeni bistveni zgodovinski in geografski podatki o Slovencih v Italiji, govor pa je predvsem o zahtevi po globalnem zaščitnem zakonu, o problemih zastopnosti v izvoljenih telesih ter o vlogi manjšine v odnosih med Italijo in Slovenijo.

Omenimo naj, da je Ssk že dolga leta redna članica FUENS-a. Ta organizacija danes združuje predstavnike kakih 70 narodnostnih manjšin iz vse Evrope, med temi tudi zastopnike koroških Slovencev. Njeno glasilo »Fuen Now Actuel« pa izhaja v nekaj tisoč izvodih v štirih jezikih, in sicer v angleščini, nemščini, francoščini in ruščini.

* * *

Drugačno obhajanje...

vedlo slovenščino za občevalni jezik, izkazuje štetje iz leta 1991 le okoli 15.000 ljudi, ki še uporablja slovenščino kot občevalni jezik. Izrazil pa je tudi zmeren optimizem glede prihodnosti, še zlasti, ker je opaziti nekatere pozitivne podatke na področju slovenskega šolstva in kulturnega delovanja nasploh. Podčrtal je, kako je naravno, da je »številčno majhna skupnost v skrbeh za svoj obstoj«, ugotavljal je tudi, kako se slovenske organizacije in zastopstva pri vladnih in drugih institucijah trudijo, da bi izboljšali zakone o narodnih skupnostih in druge zakone, ki bi omogočali bolj razčlenjeno delovanje slovenskih institucij, kot so glasbene šole, dvojezični vrtci, radio in televizija itd.

Vendar, kakšno je stanje med Koroškimi Slovenci? Kako čutijo slovenstvo in kaj mislijo danes otroci ali vnuki tistih, ki so leta 1920 glasovali za priključitev južne Koroške Kraljevini SHS? Kakšno je resnično stanje med manjšino? Občutek ni zelo spodbuden, čeprav nočemo s to trditvijo posploševati. Mogoče se uresničujejo besede tedanjega deželnega glavarja Lemischa, ki je izjavil, da ima oblast samo za en človeški rod časa, da privede zapeljane nazaj v koroštvo, to je v nemštvo, le da je bil potreben vsaj še en rod več.

* * *

V Škednju so štirje roparji vdrli v podružnico Tržaške hranilnice. Uslužbenec so prisilili, da so jim izročili kakih 80 milijonov lir, pred begom pa so jih zaklenili v manjšo sobo.

Zločinci so se menda odpeljali na enem samem avtomobilu. Zakrknani niso bili, oboroženi pa so bili menda le z rezili.

Dialog s Furlani

vanju ustvarjalnega in mirnega sožitja z drugimi narodi«. Tako zaključuje svoj članek Celso Macor.

Slovenci v Italiji smo seveda solidarni z bojem furlanskih sosedov in podpiramo prizadevanja za priznanje njihovih osnovnih pravic tako iz načelnih razlogov — gre namreč za stvar pravičnosti — kot tudi iz prepričanja, da more njihova jezikovna in kulturna rast pozitivno vplivati in torej koristiti tudi našemu narodnemu obstoju in naši vsestranski rasti.

Prav gotovo drži, da je zlasti v zadnjih dveh desetletjih naša manjšinska politika puščala vne-mar, to je zanemarjala vprašanje stikov med Slovenci in Furlani; niso se namreč ohranile in krepile zveze, ki so se bile začele vzpostavljati predvsem s tedanjim vplivnim Furlanskim giba-

njem. Vemo tudi, da krivda za takšen razvoj dogodkov ni bila samo na eni strani, kot tudi poznamo sile — tedaj so bile ali so se vsaj zdele vsemogočne — ki so odločno delovale proti sodelovanju in skupnemu nastopanju Furlanov in Slovencev na politično-upravnem področju.

Zdaj pa se razmere v naši deželi začenejo korenito spreminjati. Furlanom je bila, kot smo videli, priznana osnovna pravica na področju jezika in kulture. Gre za pozitivno novost, za kar je treba dati priznanje sedanji deželni vladi in deželnemu svetu.

Prav gotovo ne bi bilo narobe, če bi naša zamejska politika vzela na znanje to novost in proučila možnost ponovnega dialoga s furlanskim svetom. Ne smemo, med drugim, pozabiti, da predstavljajo Furlani veliko večino prebivalstva v Furlaniji Julijski krajini.

Odmeven govor papeža Janeza Pavla II. pred OZN

Pogumno in optimistično čez prag 21. stoletja!

»S svojo zadnjo knjigo, ki je imela velik uspeh tudi v Združenih državah Amerike, nas je papež Janez Pavel II. povabil, naj prestopimo prag upanja. S svojim govorom v četrtek, 5. oktobra, v glavnem zboru Združenih narodov v New Yorku pa nas je pozval, naj z zaupanjem, s pogumom in optimizmom prestopimo prag 21. stoletja«.

Tako je o papeževem nastopu pred OZN dejal znani ameriški katoliški intelektualac Michael Novak.

Prav bi bilo, da bi zelo aktualna in izredno pomembna izvajanja poglavarja katoliške Cerkve bila čimprej v celoti objavljena tudi v slovenskem tisku. Danes objavljamo v našem tedniku nekaj odlomkov iz papeževga govora; zadevajo namreč vprašanja, ki se nam zdijo pomembna tudi in predvsem za nas. (Podnaslove smo določili v uredništvu).

Papež Janez Pavel II. med obiskom v Gorici

Vsak narod je vreden življenja

»Nobena država, noben narod in nobena mednarodna organizacija more legitimno trditi, da neki narod, ni vreden življenja. Takšna osnovna pravica do obstoja pa ni nujno vezana na državno suverenost. Imamo namreč različne oblike pravnega združevanja raznih narodov, kot so na primer federalna država, konfederacija ali države s širokimi deželnimi avtonomijami«.

Pravica do jezika in kulture

»Pravica do obstoja vsakega naroda vsebuje seveda tudi pravico do rabe njegovega jezika in do kulture, prek katerih se ljudstvo izraža in pospešuje svoje izvirno duhovno 'suverenost'. Zgodovina dokazuje, da prav kultura omogoča narodu preživetje, potem ko je bil izgubil svojo politično in gospodarsko neodvisnost. Vsak narod ima zato pravico, da svoje življenje oblikuje v skladu s svojimi tradicijami, pri čemer se seveda izogiba vsakršnemu kršenju človekovih pravic, zlasti pa teptanju pravic posameznih manjšin.«

Listina o narodnih pravicah

»Splošna izjava o človekovih pravicah, ki so jo Združeni narodi sprejeli leta 1948, zelo jasno določa pravice vsakega posameznega človeka. Do zdaj pa še ni ustrezne mednarodne listine o pravicah posameznih narodov.

Gre za stanje, ki ga moramo pozorno proučiti, saj je povezano z vprašanjem pravičnosti in svobode v sedanjem svetu«.

Nacionalizem in patriotizem

»Med nezdravo obliko nacionalizma, ki zaničuje druge narode in kulture, in med patriotizmom (domoljubjem) je bistvena razlika. Patriotizem pomeni resnično ljubezen do rojstne dežele. Resnični patriot se ne bo nikdar zavzemal za koristi svojega naroda na škodo drugega. Takšno ravnanje bi namreč na daljši rok imelo kvarne posledice tako za agresorja kot za njegovo žrtev«.

Srednjeevropska pobuda in Trst

Na varšavskem vrhu predsednikov vlad in zunanjih ministrov desetih držav, članic Srednjeevropske pobude, pri katerem so sodelovali tudi vladni voditelji petih pridruženih članic in med njimi Slovenije, je bil govor tudi o Trstu. Trst bo namreč postal sedež stalnega tajništva tega mednarodnega organa, ki skrbi za krepitev sodelovanja tako na politični kot na gospodarski ravni. Tajništvo naj bi odprli v prihodnjih mesecih, ko bo predsedstvo Srednjeevropske pobude prevzela Avstrija. Trst bo tako

Narodnost v sedanjem svetu

»Vprašanje narodnosti se uokvirja v novo svetovno obzorje, za katerega je značilna velika 'mobilnost', zaradi česar so etnično-kulturne meje posameznih narodov postale manj izrazite. To je posledica migracij, množičnih občil in posvetovaljanja ekonomije«.

Svoboda veroizpovedi in vesti

»Naše spoštovanje kulture drugih temelji na poskusu vsake skupnosti, da najde svoj odgovor na vprašanje človekovega življenja. V tej zvezi ugotavljamo, kako je pomembno, da ohranimo osnovno svobodo veroizpovedi in svobodo vesti. Obe sta nosilna stebra v strukturi človekovih pravic in temelj vsake zares svobodne družbe«.

* * *

Pred kraškimi vasi v tržaški občini že nekaj tednov stojijo dvojezične table, ki jih je postavila občinska uprava, kot je obljubila, ko je zahtevala odstranitev tabel, ki so jih namestili sami prebivalci. Glede na to, da so table zelo vidne, je bilo kar čudno, da stojijo toliko časa nedotaknjene. Ugotovili smo, da temu ni ravno tako. Običajni vandali so se na začetku tedna znesli na primer nad tablo na državni cesti z napisom Opčine. Danes pa že stoji nova tabla s slovenskim napisom. Občinska uprava je očitno izbrala pot potrpežljivega nadomeščanja onesnaženih tabel, ki zna biti učinkovitejša od protestov, saj je napetost ravno tisto, kar avtorji želijo doseči.

DRUŠTVO SLOVENSKE IZOBRAŽENCEV v Trstu vabi v ponedeljek, 16. oktobra, ob 20.30 na javni pogovor o problemih SLOVENSKEGA ŠOLSTVA V ITALIJI. Pogovor bodo uvedli ravnatelj Ksenija Dobrila, Marijan Kravos in Tomaž Simčič. Pogovor bo v Peterlinovi dvorani, Donizettjeva 3.

»Biti Slovenec v Trstu«

Prof. Boris Pahor

Ugledni pariški dnevnik Le Monde je v petek, 6. oktobra, posvetil celo zadnjo stran priloge Le Monde des livres profilu tržaškega slovenskega pisatelja Borisa Pahorja z naslovom: Boris Pahor: être slovène à Trieste. Članek, katerega spremlja pisateljeva slika pariškega rojaka, fotografa Klaudiva Slubana, je napisala znana književna kritičarka Nicole Zand. Portret je napisala ob francoski izdaji prevoda Pahorjevega romana Spopad s pomladjo — Printemps difficile. Knjiga je izšla pri založbi Phébus, za prevod pa je poskrbel Andrée Luck Gaye. Francoski izid Pahorjevega romana ne pomeni zgolj pisateljeve uveljavitve, knjiga je tudi na seznamu kandidatov za Prix de Medicis, ampak tudi prodor naše stvarnosti v Francijo in po svetu, saj je Le Monde svetovno pomemben list.

Avtorica povzema vtise s srečanja s pisateljem v Trstu in skozi prerez njegove knjižne ustvarjalnosti posreduje pisateljevo življenjsko pot. Poglobljeno se zaustavi tudi pri prejšnjem francoskem prevodu Nekropole — Pèlerin parmi les ombres, boleči pripovedi anonimnega turista koncentracijskega taborišča, kjer je med vojno sam trpel. Naštevca nemška taborišča, v katerih je bil Pahor zaprt, med temi tudi Dachau in njegovo knjigo primerja s slično usodo in mojstrskim prikazom slikarja Zorana Mušiča s ciklusom Nismo poslednji. Omenja nadalje zasluge Evgena Bavčarja za izid knjige. Dobršen del članka pa je dejansko posvečen prikazu usode tržaških Slovencev in Primorcev ter njihove kulturne ustvarjalnosti. Podaja prerez trpljenja primorskega ljudstva pod fašizmom in po njem, asimilacijski pritisk. Pozitivnim spremembam navkljub, je biti Slovenec v Trstu še vedno nekaj mučnega.

Odmevnost Pahorjevega dela se je po svečani predstavitvi knjige v Parizu še povečala. Saj je tudi dnevnik Liberation v četrtek, 5. oktobra, objavil izpod peresa Gerarda Meudala daljši članek z naslovom Polje življenja v znamenju optimističnega pristopa Spopada s pomladjo po trpljenju na taboriščnih poljih smrti. Tudi Meudal izčrpno obravnava slovensko prisotnost v Trstu. Članek spremlja slika Kettejevega pomola San Carlo, sedanjega Audace.

M.O.

Zbor J. Gallus gostoval v Nemčiji Vedno bolj pereča vprašanja naše šole

MPZ Jacobus Gallus iz Trsta na turneji v Nemčiji

Mešani pevski zbor Jacobus Gallus iz Trsta se je od 29. septembra do 2. oktobra mudil na krajši turneji v Nemčiji, in sicer v Erlangnu in Ingolstadt, kjer živi slovenski izseljeniški skupnosti. Sicer je turneja potekala v sklopu t.i. meseca tujega sodržavljana, ki ga vsako leto prirejajo izseljeniške in druge nemške organizacije in ki se bo letos končal 29. oktobra.

V okviru te pobude je zbor nastopil s celovečernim koncertom v cerkvi sv. Sebalda v Erlangnu v soboto, 30. septembra. V prvem delu so tržaški pevci pod vodstvom Janka Bana izvedli skladbe nabožne vsebine, s katerimi se je naša zamejska publika že pred časom seznanila na številnih koncertih nabožne glasbe, ki jih je

zbor Gallus izvedel: peli so torej skladbe domačih in tujih avtorjev, katerim sta se pridružili pred kratkim naštudirani novi pesmi, in sicer Richt mich, Gott Felixa Mendellsohna Bartholdyja in O magnum mysterium Pomponia Nenne. Drugi del koncerta je obsegal slovenske ljudske in umetne pesmi tržaških skladateljev.

V nedeljo zjutraj je zbor s petjem sodeloval pri sv. maši v cerkvi sv. Siksta v Erlangnu, popoldne pa pri sv. maši v cerkvi sv. Gottarda v Ingolstadt. Obkrožati so tržaški pevci po maši imeli krajši nastop s skladbami pretežno slovenskih tržaških avtorjev.

Tako v Erlangnu kot v Ingolstadt so bili tržaški gostje deležni nadvse toplega sprejema, še zlasti s strani slovenskih izseljencev, s katerimi so se dalj časa zadržali na družabnosti, pri kateri petja seveda ni manjkalo. Sicer so člani zbora imeli priložnost, da so se seznanili s številnimi gostoljubnimi erlanškimi nemškimi družinami, pri katerih so stanovali dva dni (zadnjo noč so pevci prespali v študentskem domu v Ingolstadt), kolikor sta čas in deževno vreme dopustila pa so si na kratko ogledali mesti Erlangen in Nürnberg. Na poti domov so se tudi ustavili v škofijskem dvorcu Hellbrunn blizu Salzburga, kjer so se na lastni koži seznanili s tamkajšnjimi vodnimi igrami.

Štiridnevno gostovanje v Nemčiji je na koncu dirigent Janko Ban pozitivno ocenil, saj je bil to uvod in poskusna vaja za še zahtevnejše nastope, ki bodo prišli na vrsto v teku sezone. Posebno priznanje naj gre na koncu tudi družini Merku iz Erlangna, ki je s svojim prizadevanjem gostovanje zbora Jacobus Gallus omogočila in ki je bila tržaškim pevcem vse štiri dni na razpolago.

Ivan Žerjal

V Prosvetnem domu na Opčinah je bilo sindikalno zborovanje slovenskega učnega in neučnega osebja. Beseda je tekla o hudih udarcih, ki jih je prav v zadnjem času doživelo naše šolstvo.

Zborovanje je sklical Sindikat slovenske šole, ki je želel tako vsem posredovati natančnejše informacije o tem, kar se je zgodilo v zadnjih tednih. Na srečanju so udeleženci obravnavali tudi najnovejši problem, ki zadeva mesto za slovenske osnovne šole na skrbništvu, in vprašanje ukinitve sindikalnega dopusta, kar v bistvu pomeni, da Sindikat nima več uradniške moči. To pa je dejansko tudi ohromilo delo tega organizma, ki je za šolo življenjskega pomena.

Dalje so šolniki spregovorili o racionalizaciji slovenske šolske mreže, o štipendijah za poklicno izobraževanje ter o priznanju slovenskih univerzitetnih diplom.

Imetje optantov

Vračanje imetja istrskim beguncem je ponovno v ospredju odnosov med Italijo in Slovenijo. Slovenski zunanji minister Thaler je dejal, da je Slovenija pripravljena vrniti 40 praznih in razpoložljivih stanovanj, nikakor pa ne zemlje. Predsednik dežele Lombardije Formigoni je medtem v razgovoru s slovenskim predsednikom Kučanom iznesel predlog, da bi dežela Lombardija financirala gradnjo 400 stanovanj v Sloveniji, tako da bi lahko izpraznili stanovanja, ki so bila last beguncev. To je sprožilo protest italijanskega zunanjega ministrstva, ki poudarja, da mednarodni odnosi niso v pristojnosti deželnih uprav.

Posvet o bodočnosti Evrope

V soboto, 30. septembra, je bil v dvorani hotela Savoia Excelsior v Trstu, posvet na temo Bodočnost Evrope: konflikt ali sožitje? Posvet je priredila komisija Justitia et pax škofijske konference treh Benečij, na njem pa so po uvodnih besedah tržaškega škofa Lovrenca Bellomija spregovorili predsednik komisije Justitia et pax msgr. Giuseppe Dal Ferro, beograjski nadškof msgr. Franc

Udeleženci zasedanja v Prosvetnem domu so sklenili, da bodo ta vprašanja še poglobili in skušali najti ustrezne rešitve. Da bi tudi vsedržavno javnost opozorili na probleme našega šolstva, bodo priredili manifestacijo v Rimu, v kratkem pa naj bi v Trstu organizirali širšo konferenco, posvečeno tem vprašanjem.

Minister za zdravstvo odprl kongres kirurgov

Minister za zdravstvo Elio Guzzanti je bil pred dnevi gost v Trstu. Odprl je 97. kongres Italijanske zveze za kirurgijo, ki je bil na Pomorski postaji, našel pa je tudi čas, da je obiskal tržaško otroško bolnišnico Burlo Garofolo. Minister se je nato sestal z osebjem bolnice. Pohvalno se je izrazil o delu in prizadevanjih ter dosežkih pri zdravljenju nekaterih dednih bolezni. Strinjal se je tudi z načrtom za razširitev bolnišnice.

Na Pomorski postaji je minister Guzzanti slovesno odprl kongres italijanske zveze za kirurgijo ob prisotnosti kakih 2000 kirurgov iz vse Italije. Nekaj strokovnjakov je tudi iz Nemčije in Francije. Minister je govoril o sodobnih problemih zdravstva, o zdravstveni reformi ter o nujnosti vedno večjega strokovnega usposabljanja tistih, ki delajo v operacijskih sobah.

V jama pri Briškkih so pred dnevi pripešali udeleženci dolgega pohoda, ki se je 11. februarja začel na Sardiniji. Udeleženci pobude Cammina Italia 95 so tako prehodili 6 tisoč km.

V jami pri Briškkih je pohodnike pričakala zgoniška županja Tamara Blažina, ki jim je izročila spominsko plaketo.

Edvin Švab prejel nagrado v Ljubljani

V Cankarjevem domu v Ljubljani so podelili 11 nagrad za delo na vzgojno-izobraževalnem področju. S to prireditvijo se je Slovenija pridružila počastitvi svetovnega dneva učiteljev, ki ga je proglasila organizacija UNESCO. Med nagrajenci je tudi ravnatelj slovenskega Dijaškega doma Srečko Kosovel iz Trsta Edvin Švab, ki je pomembno priznanje prejel za svoje življenjsko delo. V utemeljitvi nagradne komisije je bilo zapisano, da si je venomer prizadeval za uveljavljanje enakopravnosti in sožitja med obema narodoma ter za povezavo manjšine z matično domovino. Poudarjena je bila tudi njegova skrb za stalno strokovno izpopolnjevanje in za kvaliteto vzgojiteljskega zbora.

V prihodnji številki bomo objavili recenzijo Aishilove tragedije »Sedmerica proti Tebam«, ki jo v režiji Maria Uršiča uprizarja SSG v Trstu. Avtorica recenzije je Ivanka Hergold.

Ured.

V DSI v Trstu

Razgovor o knjigi
Repentabor

Motiv z Repentabra

V Peterlinovi dvorani Društva slovenskih izobražencev (DSI) v Trstu je bil 9. t.m. razgovor o knjizi Repentabor, ki je izšla avgusta letos v italijanščini pri založbi Mladika v Trstu. Številni udeleženci, tako Slovenci kot Italijani, so se pogovarjali z avtorjem Paolom Parovelom.

Parovel je dejal, da ni mogoče spremeniti odnosov med Slovenci in Italijani na Tržaškem s politiko, ampak s kulturo, z argumenti. Zato se je odločil, da bo delal dolgočasno, v globino. Knjiga je, sicer skromna po obsegu, a bogata z informacijami o kraškem utrjenem svetišču Repentabor pri Trstu, katerega slovenski izvor in značaj — kot tudi slovenski značaj teh krajev — sta v Parovelovem delu jasno prikazana. Poleg tega sta majhen obseg in nizka cena (10.000 lir) prednost, saj gre knjižica — katero prodajajo v vseh pomembnejših tržaških knjigarnah — zlahka v prodajo.

Udeleženci so na večeru aktivno sodelovali z vprašanji, vtisi, mnenji in argumentiranjem in s tem prispevali h konstruktivnemu pogovoru o delu.

iž

Odšla je Ivica Štoka

Že leta smo prijatelji in znanci vedeli, da Ivica Štoka por. Zubalič, boleha za hudo, neozdravljivo boleznijo, vendar nas je kljub temu presunila vest o njeni prezgodnji smrti.

Moj spomin nanjo sega v zgodnja petdeseta leta, ko smo se fantje, gimnazijci, spogledovali z lepo in prijazno ter vedno veselo Kontovelko. Postali smo prijatelji, srečevali smo se tudi izven šole, na plesih tedanjega srednjošolskega društva, na »feštinih« itd. Po maturi so se naše poti ločile, vsak je izbral svojo pot. Ivica se je prva omožila in vzgojila tri otroke, ostala pa je vedno nasmejana, prijazna Ivica in tako jo bomo ohranili v spominu.

Počivaj v miru, draga Ivica, vsem Tvojim dragim pa iskreno sožalje.

Prijatelj

Lojze Peterle v goriškem
krožku Anton Gregorčič

Goriški krožek Anton Gregorčič je pričel letošnjo sezono s predavanjem predsednika Slovenskih krščanskih demokratov (SKD) in bivšega zunanjega ministra Slovenije Lojzeta Peterleta na temo: približevanje in vključevanje Slovenije v Evropsko zvezo.

Uglednega gosta je predstavil predsednik Krožka David Grinovero, ki je obenem napovedal vrsto srečanj z vodilnimi politiki iz Slovenije in zamejstva. Ti se bodo dotaknili najaktualnejših tem, ki posredno ali neposredno zadevajo slovensko manjšino.

Peterle je najprej orisal sedanje stanje v Sloveniji, kjer se iz dneva v dan manjša zanimanje za priključitev Slovenije Evropi. To je tudi posledica stanja v sami vladni koaliciji in dejstva, da marsikatera stranka podreja resnične državne interese strankarskim oz. volilnim koristim.

Zavedati se moramo, je dejal Peterle, da je za Slovenijo vključitev v Evropsko zvezo važna, saj bi se tako začela dejansko prilagajati tržnemu gospodarstvu in demokraciji, kot jo pojmujejo na Zahodu. Predsednik SKD je še poudaril, da Evropske zveze ne gre mitizirati in da je Slovenija po svoji kulturi in tradicijah že sto-

Predsednik SKD Lojze Peterle

letja del Evrope. Treba pa se je soočiti s stvarnostjo: Sloveniji je Evropska zveza potrebna. Vključitev se lahko doseže le s častnim kompromisom, zlasti po zadržanju Italije, ki skuša pogojevati vstop Slovenije z zahtevami, ki se lahko Slovincem zdijo upravičene ali neupravičene, a so dejstvo, s katerim je treba računati.

Peterle je menil, da je bil Oglejski sporazum sprejemljiv kompromis tako za Italijo kot za Slovenijo. Ta pa ga je zavrnila zaradi strankarskih nesoglasij in zato, da zaslug za vključitev Slovenije v EZ ne bi imeli krščanski demokrati. Danes se Slovenija nahaja v absurdnem položaju, ko na eni strani zavrača Oglejski sporazum, po drugi pa ni sposobna doseči niti podobnega kompromisa. Pogajanja z Italijo pogojujejo še bližnje volitve. Zato je Peterle menil, da ni pričakovati rešitve do njihove izvedbe tako v Sloveniji kot v Italiji.

Druga zanimiva tema so bili medstrankarski odnosi, zlasti kar zadeva stranke slovenske pomladi ter sodelovanje SKD v vladi. Predsednik SKD je bil mnenja, da je kljub velikim političnim razlikam prisotnost v vladi koristna,

saj tako ima stranka neposreden vpogled in vpliv na vodenje države. Sam je nanizal nekaj konkretnih uspehov, ki si jih lahko lastijo slovenski krščanski demokrati. Kar se tiče sodelovanja s strankami slovenske pomladi, je izrazil zmerno zadovoljstvo in prepričanje, da se bodo še bolj uveljavile na prihodnjih volitvah. To naj bi veljalo predvsem za SKD, ki stalno napreduje, kar kažejo nedavni izidi občinskih volitev.

Sledila so vprašanja in diskusija, ki so se je udeležili številni prisotni. Ustavili bi se le pri vprašanju, ki zadeva odločitev slovenske vlade, da ne podpre vključitve frankfurtske podružnice Ljubljanske banke med delničarje TKB. Peterle je poudaril, da je bil sklep sprejet soglasno in da ga je sam v skupščinskem odboru podprl, zlasti po obrazložitvi stanja, ki ga je podal minister Gaspari. Nadalje se je Peterle skliceval na intervju predsednika TKB Krausa, ki je izjavil, da bodo odslej (po vstopu Banke iz Brescie) morali preverjati jamstva prosilcev posojil. To bi dalo misliti, da se je doslej dajalo posojila preveč na laško, morda celo »po socialistično«. Ta izjava je naletela na glasno oporekanje prisotnih vidnih predstavnikov SKGZ, ki so slovenski vladi očitali kratkovidnost; po drugi strani pa je, po mnenju prvaka slovenskih krščanskih demokratov, vsak investitor dolžan, da predhodno preveri resnično stanje in način upravljanja banke, v katero naj bi vložil svoj kapital.

nk

* * *

O udarcih
po slovenski šoli

Na zborovanju Sindikata slovenske šole na Goriškem so pred dnevi obravnavali boleče udarce, ki jih je slovenska šola utrpela v zadnjem obdobju. Predsednik sindikata Leopold Devetak je naštel vrsto negativnih ukrepov, ki so hudo okrnili pomen slovenske šole, med katerimi bi omenili združevanje, oziroma ukinitve srednjih šol v Rojanu in na Proseku, ukinitve sindikalnih dopustov, letnih seminarjev in možnosti izpopolnjevanja, nato še problem priznanja diplom iz Ljubljane, ukinitve urada za osnovne šole in ukinitve tržaškega vrtca v Ulici Conti. Seveda je bilo dosti govora o perečem problemu, ki ni samo goriški, čeprav prizadeva edino slovensko nižjo srednjo šolo na Goriškem, to je šolo Ivan Cankar, in pa o problemu slovenske sekcije Goriškega zavoda ITI Galilei. Kot znano, je šola Cankar trenutno v dokaj zasilnih prostorih, slovenska sekcija ITI pa bi se morala čimprej preseliti v šolski center, vendar se pokrajina izmi-ka njegovi dodelitvi.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Aishil

SEDMERICA
PROTI TEBAMPrevod Alojz Rebula,
režija Mario UršičV ponedeljek, 16. t.m., ob 20.30
ABONMA RED Av torek, 17. t.m., ob 20.30
ABONMA RED B

v Kulturnem domu v Gorici

Prodaja abonmajev od 10. do
13. ure v uradu Kulturnega doma
v Gorici — tel. 33288.

Športno združenje Olympia prireja 16. odbojarski turnir »P. SPAZ-ZAPAN«, ki bo v Gorici, Drevored XX. september 85, v četrtek, 12. in petek, 13. oktobra 1995.

Sporod:

Četrtek, 12. oktobra, ženski turnir

ob 18. uri B-METERS »C 1« — O.K. NOVA GORICA
sledi OLYMPIA »C 2« — poraženec prve tekme
sledi OLYMPIA »C 2« — zmagovalc prve tekme

Nagrajevanje ženskega turnirja

Petek, 13. oktobra, moški turnir

ob 19. uri OLYMPIA C.d R. — S.Z. SOČA
sledi VIVIL — poraženec prve tekme
sledi VIVIL — zmagovalc prve tekme

Nagrajevanje moškega turnirja.

Izšla je prva številka Pastirčka v letošnjem šolskem letu

Letos praznuje goriška mladinska revija Pastirček visok življenjski jubilej, saj prav v letošnjem letu poteka petdeset let od začetka njegovega izhajanja. V teh dneh so otroci dobili v roke prvo številko letnika 95/96. Naslovnico je izdelal Matej Česčut iz osnovne šole P.B. Domen iz Sovodenj ob Soči, sam Pastirček pa je natisnjen na naravi prijaznem papirju in od tod tudi njegov novi izgled.

Prva številka Pastirčka je zelo lepa na pogled in že po prvi številki lahko vidimo, da bo Pastirček letos bogatejši, saj to nakazujejo že nekatere posrečene grafične rešitve. Jasno je, da bi bilo lepo, če bi pri Pastirčku imeli več denarja in bi lahko revijo v celoti tiskali v barvah, že taka kot je, pa je kljub skromnemu tisku, zelo lepa. Petdeset let pa gotovo ni majhna doba tudi za Pastirčka, kateremu želimo seveda še veliko uspehov, predvsem pa čim lepše proslavljanje v letošnjem letu. O tem bomo še poročali.

Na prvi strani Pastirčka je objavljena pesem Ljubke Šorli Deček in muren, sledi slikanica o srečnem kmetu in takoj zatem rubrika Evangelij uči. Prijatelj Pastirček piše mladim bralcem, naj v Pastirčku pridno sodelujejo in jim tudi zastavlja nekaj vprašanj, na katera naj čimprej odgovorijo. Mariza Perat piše v novi rubriki Samostani v naših krajih o sv. Benediktu in redovnikih na Slovenskem. Tu sta še pesmici M. Hrobath Jesen in Janeza Povšeta Kdaj se čudež

zgodbi, Avgusta Smoleja pa je napisala pesem Veveričino šolanje. Deček, ki ni hotel videti dobrega, je nadaljevala izpod peresa Janeza Povšeta, tu je še prijetna rubrika Superkuhar-hari svetuje, pesem Zore Saksida Drevo, spis Berte Golob Priden kot Mravlja, objava izida nagradnega tekmovanja za naslovnico Pastirčka in zelo zanimiva rubrika Tudi mi smo rasli s Pastirčkom, v katerih so objavljeni zapisi v Pastirčka danes zelo uveljavljenih slovenskih ljudi v našem okolju: prof. Marije Česčut, ravnateljica hranilnice v Doberdolu dr. Maksa Gergoleta in ravnateljica Znanstvene-ga liceja v Trstu dr. Tomaža Simčiča.

Sledi še zapis Na Travniku in Pomenki Zore Saksida, pesmica Vojana Arharja Lahek kot peresce in morda ena najboljših rubrik v Pastirčku Čiv, čiv, še dolgo bom živ, v kateri Danilo Čotar piše o planinski kavki in se slovenski javnosti predstavlja iz meseca v mesec kot edini slovenski pisec, ki nadaljuje z Erjavčevio tradicijo o pisanju živali. Če že Čotar ni edini, pa je vsekakor najbolj duhovit, pri nas v zamejstvu pa nima enakega. Z lahkoto piše o pticah in nam zraven še duhovito marsikaj pove o nas samih, res lepo. Čestitamo! Imenitna rubrika o živalicah-ptičih bi ob njenem koncu gotovo zaslužila izdajo v knjigi, na kar morajo biti pri Pastirčku in še bolj pri Goriški Mohorjevi družbi pozorni. Z ustreznimi ilustracijami, kar ne pomeni nujno fotografijami!, bi ta knjiga gotovo postala naš best-seller, zanimiva pa bi bila gotovo tudi za širši slovenski trg, malo je namreč piscev, ki bi tako kot Danilo Čotar znali pisati o živalih, strokovno in predvsem pa duhovito hkrati, brez nepotrebne retorike in odvratnega paternalizma, katerega tudi otroci ne marajo. Naj razmislijo o tem uredniki omenjenih izdaj! O pozabljenih knjigah piše Mariza Perat, sledi še zapis o Pastirčkovem dnevu in lutkovna igrice izpod peresa Lučke Susič, ki nosi naslov Zlata Ribica. Lepo številko Pastirčka zaključuje Pastirčkova pošta in Pastirčkovo razvedrilo.

jp

Nova številka Mladike

Izšla je 8. številka tržaške revije Mladika v letošnjem letu. Ena izmed glavnih tem te številke je jubilejna 30. Draga '95. Na začetku je namreč bogata fotokronika letošnjih študijskih dnevo, pa tudi uvodnik je posvečen Dragi, bolje rečeno polemikam, ki so letos nastale ob Dragi. Uvodniku je naslov »Draga ni bila in noče postati (samo) pretveza«.

Tem začetnim stranem sledita ponatis članka, ki je bil z naslovom »Bankrot slovenskega liberalizma« objavljeno v reviji Sodobnost leta 1935 (številka 7/8), in novela istrskega pisatelja Marjana Tomšiča »Čudež«. Objavljena je tudi črtica Brune Perot »Med dihom zgodovine in resničnostjo«. V rubriki »Iz arhivov in predalov« ponovno najdemo prispevek o primorskih padalcih, ki so takoj po drugi svetovni vojni skrivnostno izginili. Tudi tokrat je objavljeno pismo Josipa Dolenc z Opčin pri Trstu Borisu Kraigherju (Dolenčevo pismo Alešu Beblerju je bilo objavljeno v prejšnji številki Mladike).

Poleg tega je v Mladiki objavljenih več knjižnih in likovnih ocen, prisotne so tudi običajne rubrike (Mogoče vas bo zanimalo vedeti, da..., Antena, Pod črto), poleg tega pa najdemo tudi tri pesmi izpod peresa Željka Perovića, Braneta Senegačnika in Katarine Fistrovič.

Bogata je tudi Mladikina mladinska priloga Rast na osmih straneh, kjer je veliko prostora posvečenega izvedbi 5. Drage mladih in interju Neve Zaghet z mladim slovenskim zdomcem Igorjem Merkušem, ki živi v Nemčiji.

iž

PROGRAM MEDNARODNEGA ZNANSTVENEGA SREČANJA

VEČJEZIČNOST NA EVROPSKIH MEJAH PRIMER KANALSKE DOLINE

20.-21. oktober 1995 — Trbiž, Kulturni center, ul. Stazione

Petek, 20.10., ob 9. uri:

Uvodno predavanje: prof. dr. Anne Knudsen, Kopenhagen: Evropske etnične in jezikovne skupine v socialnoantropološki perspektivi

Ob 10. uri: Carlo Lager, predstavnik nemške skupnosti v Kanalski dolini:

Zgodovina in položaj nemške skupnosti v Kanalski dolini

dr. Mario Faleschini, predstavnik furlanske skupnosti v Furlaniji-Juljski krajini:

Zgodovina in položaj furlanske skupnosti

Salvatore Venosi, prof., predstavnik slovenske skupnosti: Slovenci v Kanalski dolini

Vodstvo višjih šol s Trbiža:

Višje šolstvo v večjezičnem in večletnem okolju

12.00-12.45: Diskusija

Ob 15. uri: Uvodno predavanje:

prof. dr. Vladimir Klemenčič, Univerza v Ljubljani:

Razvoj in položaj slovenske manjšine v Kanalski dolini v luči evropske integracije

Ob 16. uri: Prof. dr. Andreas Moritsch, Univerza Celovec:

Proces nacionalne diferenciacije v Kanalski dolini in na področju Tromeje do prve svetovne vojne

Prof. dr. Karl Stuhlpfarrer, Univerza Dunaj: Kanalska dolina med leti 1918-1945

Prof. dr. Ernst Steinecke, Univerza Innsbruck: Socialnogeografske posebnosti Kanalske doline

17.30-18.15: Diskusija

Sobota, 21.10., ob 9. uri:

Uvodno predavanje: prof. dr. Albina Nečak-Lük, Univerza v Ljubljani in INV, Ljubljana: Medetnični odnosi v sociolingvistični perspektivi

Ob 10. uri: Prof. dr. Roberto Gusmani, Univerza v Vidmu:

Govorci nemškega in slovenskega jezika v Kanalski dolini

Prof. dr. Robert Minnich, Univerza v Bergnu:

Posameznik kot avtor kolektivnih samopodob.

Premislek o identiteti premičnosti na mnogojezični meji

Asist. mag. Irena Šumi, INV, Ljubljana:

Slovenski knjižni jezik v Kanalski dolini: učenje in vzorci rabe

11.30-12.15: Diskusija

V petek, 20. t.m., bo ob 14. uri v prostorih Kulturnega centra na Trbižu okrogla miza o temi:

NASTAJANJE EVROPSKE IDENTITETE IN MANJSINE

Vodil jo bo norveški politolog dr. Iver Brynild Neumann z norveškega Inštituta za zunanje zadeve (Norwegian Institute of Foreign Affairs). Trenutno je zaposlen na Evropskem univerzitetnem inštitutu (European University Institute) v Firencah.

12.30-13.30: Plenarno zasedanje pod predsedstvom prof. Darka Bratine in sopredsedujočih: dr. Avgušтина Malleja, Slovenski znanstveni inštitut, Celovec; prof. Emidija Sussija, SLORI, Trst; prof. Janeza Stergarja, Inštitut za narodnostna vprašanja (INV), Ljubljana

Uvodna beseda: senator prof. Darko Bratina, Univerza Trst

Zaključna diskusija

Oblikovanje sklepov srečanja: senator prof. Darko Bratina

Prostor mladih

Novoletno evropsko srečanje mladih v Vroclavu

Novoletna evropska srečanja mladih, ki jih vsako leto v drugi državi organizira ekumenska skupnost iz Taizéja, so tudi pri nas, v zamejstvu, že znana. Že dve leti se jih namreč organizirano udeležujejo tudi mladi zamejci. Pred dvema letoma je bilo pet deklet v Münchnu, lani pa se je skupina skoraj potrojila in 14 fantov in deklet je novo leto preživel v Parizu.

Tudi letos se ponuja priložnost za enkratno romanje. Tokrat bo namreč srečanje potekalo v Vroclavu, enem največjih poljskih mest na jugozahodu dežele. Tam je srečanje potekalo že leta 1989, ko so se prvič srečali udeleženci iz vseh dežel obeh delov Evrope — Vzhoda in Zahoda.

Mladi zamejci, ki bi se radi romanja udeležili, se lahko pridružimo skupinam iz Slovenije, ki bodo potovale v organizaciji Skupnosti katoliške mladine (SKAM, Jurčičev trg 2, 61000 Ljubljana). Prijaviti se je možno do 12. novembra. Cena za prevoz (z avtobusom) je 131 DM, cena za bivanje pa ni še natančno določena. Odhod v Vroclav bo v torek, 27. decembra popoldne, iz Vroclava pa se bomo vračali v nedeljo, 1. januarja. Za romanje se lahko prijavijo vsi, ki so dopolnili 17 let in ki se moralno obvežejo, da se bodo v polnosti vključili v program srečanja.

Tudi letos bo srečanje potekalo tako kot prejšnja leta. Mladi bodo vklju-

čeni v razne župnijske skupnosti, spali bodo pri družinah, po raznih domovih in dvoranih. Vsak dan bodo imeli natančno določeni program: molitve in srečanja v župnijah, skupne molitve, kjer bodo lahko poslušali misli karizmatičnega voditelja taižskega gibanja brata Rogerja ter pogovore na razne teme. Obenem bodo seveda imeli priložnost za sklepanje novih prijateljstev z mladimi iz cele Evrope.

Za vse udeležence sta obvezni dve pripravi, ki bosta potekali v okviru mladinskih maš, ki jih bo pripravil Odbor za mladinsko pastoralo.

Mladi iz zamejstva, ki bi se radi udeležili evropskega srečanja, so vabljeni na informativno srečanje v soboto, 21. oktobra, v ul. Donizetti 3 v Trstu ob 17.30. Tu bodo dobili prijavnice, ki jih bodo morali izpolniti, in navodila za vpis (ob prijavi je treba plačati akontacijo 7.000 SIT).

Za vse morebitne informacije in dodatna pojasnila se lahko obrnete do Aleša Petarosa (tel. 040/228307).

Udeležba na novoletnem evropskem srečanju je gotovo izkušnja, ki mlademu ostane v neizbrisnem spominu, saj ga obogati tako iz duhovnega kot iz človeškega vidika.

Breda Susič

Na kosilo v Nadiške doline

Slovensko deželno gospodarsko združenje je v sodelovanju s Tržaško turistično ustanovo predstavilo zanimivo pobudo z naslovom »Vabilo na kosilo v Nadiške doline«. Lastniki gostiln in restavracij in Gorska skupnost Nadiških dolin so predstavili tipične jedi, ki bodo ves mesec november na razpolago obiskovalcem Benečije. Na predstavitev, ki je potekala na sedežu Tržaške turistične ustanove, so spregovorili tudi o tradicionalni razstavi kostanja in jesenskega sadja, ki jo organizirajo oktobra v Špetru.

Odprtje preurejene Tolminske muzejske zbirke

Petek, 6. oktobra letos, je bil za Tolmin velik dan. Tega dne so namreč v delno obnovljeni Coroninijevi graščini, zgrajeni v 17. stoletju, odprli del preurejene Tolminske muzejske zbirke, ki sicer sodi v okrilje Goriškega muzeja. Obnovitvena dela v tem častitljivem posloppu so trajala več let, zanje pa so doslej porabili 47,6 milijona tolarjev. Obnovljena sta bila tako večji del pritličja in celotno prvo nadstropje, kar je omogočilo primerno postavitev več muzejskih razstav. V stavbi čakata na obnovo še drugo nadstropje in podstrešje.

V pritličju je urejena poročna soba, opremljena s pohištvo in slikami iz 19. stoletja, njeno predsobo pa krasijo vedute krajev na Tolminskem. Ta prostor bo hkrati služil v protokolarne namene. V ostalih treh prostorih pritličja je postavljena občasna razstava »Iz cerkvenih zakladnic Tolminske«, na kateri so prikazani kipi, slike in liturgični predmeti, nastali od časa gotike v srednjem veku prek baroka do 19. stoletja. V prvem nadstropju sta na ogled dve razstavi: obiskovalec se najprej seznani z arheološkim oddelkom, v katerem so razstavljeni eksponati od prazgodovine prek srednjega veka do renesanse in baroka. V tem oddelku se posebej odlikujejo keramični izdelki, najdeni v ruševinah gradu Kozlov rob nad Tolminom. V etnološkem oddelku lahko vidimo uporabne in okrasne predmete, ki so jih na Tolminskem uporabljali v polpretekli dobi. Prikazana so različna orodja, posode, kuhinjska oprema, moška in ženska narodna noša, zibelke, panjske končnice, pečnice, slike na steklo, skrinje ipd.

Odprtje preurejene Tolminske muzejske zbirke je bilo zelo slovesno, saj so na njem nastopili trije govorniki: tolminski župan Ivan Božič, direktorica Goriškega muzeja Slavica Plahuta in slovenski kulturni minister Sergij Pelhan. Udeleženci slavnosti so lahko prisluhnili tudi glasbenemu sporedu.

Istega dne sta v Tolminu potekali še dve kulturni prireditvi: na rojstni hiši so odkrili kip tolminskega rojaka skladatelja Matija Bravničarja, delo kiparja Mirsada Begića. Na slovesnosti je govoril slovenski skladatelj, akademik Primož Ramovš. Zvečer pa je bil v župnijski cerkvi Marije Vnebovzete koncert v spomin na skladatelja Bravničarja.

M.V.

Pred knjižnim sejmom v Frankfurtu

V teh dneh se bodo odprla vrata enega izmed velikih knjižnih sejmov sveta, v Frankfurtu. Potekal bo do 16. tega meseca, po vrsti pa bo že 47. Na sejmu bodo ponudili blizu 330.000 knjižnih naslovov, med njimi 93.000 letošnjih izdaj, vrata pa bodo že tretjič odprta tudi elektronskim založnikom. Vsako leto je na sejmu ena od držav v središču pozornosti in tokrat, po lanskem Braziliji, bo to Avstrija. V šestih sejemskih dneh bo skušala svojo literaturo, umetnost, glasbo in zgodovino kar najbolje predstaviti z 200 založbami, 250 avtorji in 600 spremljevalnimi prireditvami. V Frankfurt odhajajo tudi slovenski predstavniki. V okviru skupnega nastopa založnikov in tiskarjev v organizaciji »Združenja založnikov in knjigotržcev Slovenije« bodo sodelovale vse pomembnejše založbe, začenši z Državno založbo Slovenije in Cankarjevo založbo. Na skupnem razstavnem prostoru bodo 12. oktobra pripravili tudi tako imenovani slovenski dan.

Založba Mladinska knjiga pa se je tokrat, sicer se sama udeležuje že 40 let, odločila za predstavitev na samostojni stojnici. Posebno pozornost

med 50 ponujenimi naslovi namenjajo nameniti izvirnim otroškim ilustracijam priznanih slovenskih ustvarjalcev. V takšnem slogu pa bo opremljena tudi stojnica. Založba Mladinske knjige bo ponudila izvirna otroška dela, med njimi zbirko »Svetlanovčki« Svetlane Makarovič in »Grdega račka« Marlenke Stupice, mladinsko stvarno literaturo, mladinsko leposlovje z Deso Muck, izvirno leposlovje za odrasle, tokrat zbirko Nova slovenska knjiga z letošnjimi avtorji Borisom Novakom, Markom Sterletom, Milanom Klečem in Ifigenijo Zagoročnik.

Razstavljene pa bodo tudi številne knjige o lepotah Slovenije, med njimi letošnji novosti Slovenska kuhinja in Slovenija-turistični vodnik. Na sejmu v Frankfurtu se je 11. oktobra predstavila Nova revija, in sicer s posebno izdajo Begegnungen (Srečanja), ki ponuja pogled na sodobno slovensko literaturo, filozofijo, slikarstvo, politiko in publicistiko ter aktualne članke, povezane z družbenim prehodom Slovenije v demokracijo in z vojno v Bosni in Hercegovini.

Anton Breclj

(15)

Spomini na boje ob Soči 1915-1918

Odhod je bil določen za ob devetih, toda odzvonilo je že poldne, ko sem še nepremično čakal na dvorišču, prežoč, da mi ne uide vozilo. Svoje koprnenje sem nehote primerjal z mučnim pričakovanjem vernih duš v vicah. Hvala Bogu, vsaj dež je ponehal.

Naposled se je zganilo, a šlo je silno počasi, zakaj cesta pri Gorici je bila čedalje bolj natrpana z vojaškimi četami in vozili, ki so se v dveh ali celotnih treh vzporednih vrstah gnetla in prehitevala. Vesel sem bil, da nisem zašel s svojim vozičkom v ta vrvež. Od Šempasa naprej, posebno okoli Lijaka, je bilo na cesti vse polno luž v granatnih globinah, most čez potok pa je ostal cel. Po dveurni vožnji smo dospeli vrh Ajševice, kjer se začne Panovec. Tam, kjer je bil še pred dobrim letom košat gozd večstoletnih hrastov, je štrlelo nekaj oklešenih debel in razklanih štorov proti nebu.

Tik ob ajševiški šoli se je vsa truma zaustavila, rojček konjenikov je prijahal nasproti, s krikom in bičem si je utiral gaz. Takoj za njim se je pripeljal v odprtem avtu mladi cesar z močno upadlimi lici in tožnimi potezami, neko trdno je mahal z rokami na bučne pozdrave z obeh strani. V naslednjem vozu je prešerno sedel general Borojevič z žarečim in razigranim obrazom, na glavi je imel postrani čepo, na njej šop svežega cvetja. Na moje vpitje »živijo« je prijazno mežiknil.

Po tem srečanju smo se začeli pomikati naprej, toda kmalu smo obtičali. Naš avto je zlezal v globoko luknjo in se zaril v razmočeno ilovico. Vedel sem, da ga ne bodo spravili v tek pred nočjo, zato sem se napotil peš proti mestu, kamor je bilo dobre pol ure hoda, dejansko sem hodil, pravzaprav brodil po blatu več ko dve uri. Najtežji je bil prehod čez okope in strelske jarke tik nad židovskim pokopališčem, kjer je obtičalo že mnogo vozil in ležalo več konjskih trupel.

Onstran bojne črte sem laže hodil, ker se je vrsta zelo zredčila; pri Rdeči hiši sem zavil za Gradom proti nekdanjemu stanovanju, vojaške kolone so prispele v mesto naravnost. Vse hiše za Gradom so bile porušene, na cesti

Zmagoslavje slovenske jadrnice

Krmar Mitja Kosmina se s posadko veseli zmage

Zmagoslavje slovenske jadrnice Gaja Legend na 27. regati za jenski pokal, bolje poznani kot Barcolana. Z novim čolnom, ki so ga splovili le nekaj ur prej v Koprju, se je uveljavljeni krmar Mitja Kosmina v tako neizprosni konkurenci povzpela na sam vrh te najbolj množične regate na svetu. Udeležba je bila rekordna, saj je na regatnem trikotniku lovilo pre-

cej močan veter v svoja jadra kar 1305 posadk s plovili vseh velikosti. Kosmina le za las ni izboljšal rekordnega časa, ki ga je pred tremi leti postavil Moro di Venezia, ki se je tokrat moral zadovoljiti s četrtnim mestom. Tri minute za slovensko posadko je sklenila trikotnik jadrnica Pegaso, tretji pa je bil Blu di Moro.

Ob odlični organizaciji društva Barcola-Grignano je tekmovanje vsestransko uspelo tudi zavoljo idealnih vremenskih pogojev. V sončnem vremenu, ki je na tržaško nabrežje in na obronke Krasa zvabilo na tisoče gledalcev, je zapihala na trenutke precej močna burja. V teh razmerah se je najbolje znašel koprski krmar Kosmina, ki je že ob 11. uri zaključil svoj nastop, medtem ko počasnejše jadrnice niso še opravile niti polovice regatnega trikotnika.

Slovenski predsednik Milan Kučan je bil v teh dneh na zasebnem obisku pri vodstvu dežele Lombardije v Milanu. S predsednikom Formigonijem se je pogovarjal o možnostih za sodelovanje, o stikih med Slovenijo in Italijo in o obeh manjšinah.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST.
Sedež: 34138 Trst, G. D'Annunzio 27/E,
tel./fax 040/630824.
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega
tiska v Italiji

Kmetijstvo

Nujna opravila okrog krizantem

Prvi oktobrski dnevi so skrajni čas, da opravimo nekatera nujna dela pri krizantemah. Letošnja jesen je kar ugodna za razvoj tega cvetja, ki pa mora biti na trgu ali v polnem cvetju za domače potrebe konec oktobra, saj je to roža, ki jo tradicionalno nosimo na grobove ob prazniku vseh svetih.

Na trgu je danes resnično izredno veliko krizantem. Dobimo jih zelo različne velikosti in v različnih barvnih odtenkih ter s cvetovi različnih oblik. V zadnjih letih se sicer vse bolj uveljavljajo krizanteme v loncih, saj traja tako cvetje veliko več časa in je njihov estetski učinek veliko boljši. Še vedno pa se proda tudi veliko rezanih krizantem. Lani so domače »rožnarce« tožile, da se skorajda ne dobijo več t.i. goriške krizanteme, to so bele krizanteme z enojnim cvetnim vencem, čeprav je med ljudmi še vedno zanimanje zanje. S tem cvetjem se na Tržaškem ukvarja vse manj cvetličarjev, saj so krizanteme zahtevna roža, še zlasti, ker ljudje ob vsem delu tvegajo, da jim neugodne vremenske razmere uničijo rože tik pred praznikom vseh svetih.

Vsekakor smo že sredi oktobra in je zadnji čas, da poskrbimo, da se bodo v naslednjih dveh tednih kar najlepše razvile. Zato bomo poskrbeli, da bomo vsakemu cvetu dali primerno oporo, da bo raven in da ne bi slabo vreme polomilo rastlin.

Predvsem je važno, da krizantemam odstranimo zalistnike in da pustimo samo eno cvetno glavo, saj pri tej roži glavni cvetni nastavek obkroža venec drugih cvetnih glav, ki jih moramo previdno odstraniti, ker sicer tvegamo, da bomo dobili premajhne cvetove, ki ne bi bili zanimivi za trg. Še vedno je čas, da krizanteme dognajmo s kakim gnojilom, ki pa naj ima čim manj dušika, saj

želimo spodbuditi predvsem razvoj cveta. V primeru, da bi odpiranje popkov kasnilo, moramo poskrbeti, da jih bomo zasenčili ali prekrili posamezne cvetove s papirnatimi vrečkami. S tem prekrivanjem pospešimo odpiranje krizantem, saj je znano, da ta cvet potrebuje krajše dneve, da se lahko primerno razvije.

Še opozorilo. Če bo jesen zelo vlažna, obstaja nevarnost, da se bo na krizantemah pojavila siva plesen — botritis. Bolezen je nevarna, še zlasti, če napade cvetove, ravno ko se začnejo odpirati. Cvetni listi v teh primerih hitro porjavijo. Bolezen se širi zaradi dežja, ki moči cvetove ob sorazmerno visokih temperaturah. Nekateri si pomagajo tako, da čez cvet nataknejo vrečko, takoj ko se pokaže barva cvetnih listov. V ta namen uporabljajo posebne vrečke ali nekakšne kapice, ki jih izdelajo iz povoščenega papirja, ki ne dovoli vodi, da bi močila rožo.

Soparna in zatohla jesen pa je nevarna, da se na krizantemah pojavi pepelasta plesen, ki prekrije celo rastlino, še posebej liste. Gre za oidij in proti okužbi se borimo tako, da sadimo krizanteme na bolj zračna mesta. Stare »rožnarce« vedo povedati, da so učinkovito odpravile to glivično bolezen, če so ob prvih znakih napada žveplale krizanteme z žveplom v prahu, kot ga sicer uporabljamo v vinogradništvu.

Predsednica deželne vlade Guerra je bila v Londonu, kjer je predstavila najpomembnejšim svetovnim gospodarskim krogom ekonomske možnosti, ki jih nudi naša dežela. Guerra je imela srečanje z evropskim komisarjem Montijem, nato pa je gospodarstvenikom londonskega kluba orisala prednosti, ki jih naša dežela nudi vsem, ki želijo navezati gospodarske stike z vzhodnoevropskimi državami.

je ležalo polno razne šare, čelad, pušk, zabojev z naboji in zavoji, velike množine izpraznjenih in polnih pločevinastih posodic s hranivi. Med to šaro so se mirno sprehajale zavaljene podgane v gostih rojih, ki se zame niso niti zme-nile, jaz pa sem se iz truda ogibal, da nisem stopal po njih.

Ljuba Kostanjevica, kjer sem preživel toliko srečnih ur sredi njenih prebivalcev, slovenskih naslednikov velikega asiškega umetnika svetnika, me je hudo raztožila: lična cerkva je bila napol podrt, glavno poslopje brez strehe, pročelje očrnelo in porušeno. Na vseh križiščih cest in ulic so bile v voglih nizke okrogle zgradbe z debelim betonskim zidovjem in ostrušeni in z ozkimi strelskimi linami, iz njih so gledale strojnice, v njih so se podile podgane.

Hitel sem mimo grobelj in preko kupov razne šare v Vozniški ulici in došel v Gosposko, kjer je bilo stanovanje. Zgrozil sem se ob razdejanju tega lepega, nekdanjega plemiškega dvorca. Samo nad enim voglom obširnega poslopja je ostala streha, ta del se je ohranil, vse drugo je razpadlo. Opremo svoje zdravniške poslovalnice sem našel v pritličju, kjer je bila prej trgovina, vse v lepem redu in nepoškodovano. Sklepal sem, da so imeli Italijani v tem prostoru obvezovališče in se posluževali v njem mojih priprav. Pohištvo sem našel spravljeno deloma v edini suhi sobi prvega nadstropja, deloma v kleti, vse v dobrem stanju, da sem se kar zavzel. Žive duše ni bilo videti nikjer,

celó podgan ne, morda zavoljo mirodilnice (drogerije) v hiši, kjer so stanovalci dobivali podganjih strupov na prebitek.

Odšel sem čez Travnik proti bolnici. Uboga Gorica, komaj vsaka četrta ali peta hiša je še stala pokonci s streho, vse drugo je bilo v razvalinah. Menda sem bil takrat edini nevojak v mestu, sami vojaki brez reda in orožja so se potikali po ulicah in stikali po hišah. Tudi bolnica je bila močno razdejana, uporabni deli poslopja pa so bili spremenjeni v delavnice kovačev, ključavničarjev in podobnih rokodelcev. Zaman sem iskal ostaline prejšnje bolnišnične opreme, zaman sem brskal za svojimi knjigami in dragocenimi električnimi pripravami, ki sem jih spravil v bolnico »na varno«.

Zvečerilo se je, v meni sta se začela močno oglašati lakota in še bolj žeja. Nekaj prigrizkov sem že imel v nahrbtniku, steklenico s »kavo« sem izpraznil že ob prihodu v Gorico. Vodovod je bil suh, voda v vodnjakih se mi je gabila. Taval sem po Gledališki ulici, skozi mestno hišo, kjer je kar mrgolelo stikačev, in čez mestni vrt v Rabatišče. V mraku me je presenetila hiša dobro znanega lekarnarja, vrata in okna so bila cela in dobro zaprta, kar dotlej nisem še nikjer opazil. Sklepal sem z gotovostjo, da biva v njej kdo od prejšnjih domačinov.

(Dalje)